

הרב משה ליב הכהן הלברשטט

פרשת לך לך

חֶסֶד לְאַבְרָהָם

"ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך... אל הארץ אשר אראך... ויקח אברהם את שרי אשתו... ואת הנפש אשר עשו בחרן, ויצאו ללכת ארצה כנען." (בראשית יב, א,ה)

משל לאחד שראה בירה אחת דולקת

אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר, תאמר שהבירה זו בלא מנהיג? הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו, אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג? הציץ עליו הקדוש ברוך הוא, ואמר לו, אני הוא בעל העולם (בראשית רבה לט, א). רש"י מסביר, שאברהם אבינו ראה שמים וארץ, ראה שמש ביום, וירח בלילה, וכוכבים מאירין, אמר, אפשר שיהא דבר גדול כזה בלא מנהיג? הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו, אני הוא בעל העולם.

אברהם מגיר את האנשים ושרה מגירת את הנשים

"ואת הנפש אשר עשו בחרן", אמר רבי אלעזר בן זמרא אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפלו יתוש אחד, אינן יכולין לזרוק בו נשמה, ואת אמרת "ואת הנפש אשר עשו בחרן"? אלא אלו הגרים שגירו. ואם בן שגירו, למה אמר עשו? אלא ללמדך, שכל מי שהוא מקרב את העובד כוכבים ומגירו, כאלו בראו. ויאמר אשר עשה, למה נאמר אשר עשו? אמר רב הונא אברהם היה מגיר את האנשים, ושרה מגירת את הנשים (בראשית רבה לט, יד. ילקוט שמעוני טו).

"ויקרא שם אברהם בשם ה'" (בראשית יג, ד), "ויקרא בשם ה'", מלמד שהקריא שמו של הקדוש ברוך הוא בפי כל בריה. דבר אחר, "ויקרא", התחיל מגיר גרים, ולהכניסם תחת כנפי השכינה (בראשית רבה לט, טז).

אברהם מכניס אורחים ומלמדם לקרא בשם ה'

"ויטע אשל בבאר שבע" (בראשית כא, לג), אמר ריש לקיש מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים [להגנות עוברים ושבים – רש"י], רבי יהודה ורבי נחמיה חד אמר פרדס אחד אמר פנדק [ללון שם אורחים, ולשון אשל נוטריקון הוא, אכילה, שתיה, לוויה, שהיה מאכילן ומשקן ואחר כך מלווה אותן – רש"י]... "ויקרא שם בשם ה' אל עולם", אמר ריש לקיש אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב, כיצד? לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו, אמר להם, וכי משלי אכלתם? משל אלהי עולם אכלתם! הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם! (סוטה י).

אברהם אבינו סמל האמונה בבורא העולם

אברהם אבינו נולד בדור של עובדי אלילים, העולם כולו שרוי בחשכה רוחנית, עד שהפציע אורו של אברהם אבינו בעולם, הוא מתבונן סביבו, ומגיע למסקנה ההגיונית והפשוטה שיש מנהיג לבירה, יש בורא לעולם. אברהם אבינו יוצא לדרך במצות בוראו, ובכל מקום אליו הוא מגיע הוא נושא את בשורת האמונה בבורא העולם, וקר מתקבצים סביבו אלפי אנשים, אברהם מגיר את האנשים ושרה מגירת את הנשים. אברהם אבינו היה בעל חסד גדול מאוד, הוא ארח אנשים רבים בצורה הטובה ביותר, נתן להם אכל טוב, מטה נוחה, לוי ביציאה לדרך, אולם גם בכובעו הזה של בעל החסד הגדול, המטרה העקרית נשארה לבשר את בשורת האמונה, להביא אנשים להפכה בבורא העולם, "וכי משלי אכלתם? משל אלהי עולם אכלתם! הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם!". אלו היו שואלים אותנו מה מסמל את אברהם יותר מכל? איזו מורשת השאיר אחריו אברהם אבינו? איזה חותם הטביע אברהם בעולם? התשובה לכאורה ברורה, אברהם אבינו הוא סמל האמונה בבורא העולם, זה הדגל העקרי והמשמעותי ביותר אותו הוא נשא.

אברהם אבינו עמוד החסד בעולם

"תתן אמת ליעקב חסד לאברהם" (מיכה ז, כ).

שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים (אבות א, ב).

יעקב אבינו עליו השלום תקן עמוד התורה שהיה יושב אהלים. ויצחק תקן עמוד עבודה שהיה עולה תמימה. ואברהם תקן עמוד גמילות חסדים כידוע ויטע אשל בבאר שבע (רוח חיים לרבנו חיים מוולוז'ין, אבות א, ב).

מדוע הגדר אברהם כעמוד החסד הלא בשורת האמונה היתה עקר חיו?

הנביא מיכה ואחריו חכמינו זכרונם לברכה, בבואם להגדיר את דגלו של אברהם אבינו, בבואם לומר מה הוא מסמל, תשובתם ברורה, חסד! "חסד לאברהם", אברהם הוא עמוד החסד בעולם, הוא זה שתקן את עמוד גמילות חסדים. דבר זה נראה תמוה, ודאי שאברהם אבינו הביא את דרגת החסד לגבהים שלא הכירו בעולם לפניו, הוא סיע לאלפי אנשים בלב הרחב ובעשר בו חנו השם, אבל... היו בעלי חסד לפניו והיו גם אחריו, איך נתן להשוות זאת לבשורת האמונה בבורא העולם אותה הוא נשא? לשנוי האדיר בעולם בעקבות בשורה זו מאז ועד ימינו אנו למשה אלפי שנים? הלא גם החסד שלו גיס לטובת בשורה זו, בשורת האמונה שהיתה עקר חיו?!

מניעים שונים בעשית חסד

כאשר אדם עושה חסד ומטיב עם אחרים יכולים להיות לכה מניעים שונים, יש אדם שמסייע לאנשים במצוקה, ממניעים זרים, הוא רוצה להשיג השפעה על אותם אנשים כדי שיתמכו בו פוליטית. יש שיעשה זאת כי קשה לו לראות אותם במצב זה, והוא רוצה להשקיט את מצפונו. אחרים עושים זאת כי זה נותן להם תחושת כח, עוצמה ועליונות על אחרים, בכך שהם זקוקים לחסדיהם. יש העושים זאת משום שהם הגיעו למסקנה שכלית עצמאית שזהו הדבר הנכון לעשות, אדם שיש לו צריך לתת לאדם שאין לו. אברהם אבינו לא עסק בחסד מתוך אף אחד ממניעים אלו, החסד שלו הגיע ממקום אחר לחלוטין.

אברהם אבינו הולך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא

אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב (דברים יג, ה) "אחרי ה' אלהיכם תלכו", וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר נאמר (דברים ד, כד) "כי ה' אלהיך אש אכלה הוא"? אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, מה הוא מלביש צרומים, דכתיב (בראשית ג, כא) "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם", אף אתה הלבש צרומים. הקדוש ברוך הוא בקר חולים, דכתיב (בראשית יח, א) "וירא אליו ה' באלני ממרא", אף אתה בקר חולים. הקדוש ברוך הוא נחם אבלים, דכתיב (בראשית כה, יא) "ויקה אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו", אף אתה נחם אבלים. הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב (דברים לד, ו) "ויקבר אותו בגיא", אף אתה קבור מתים (סוטה יד.).

בשורת האמונה נבעה גם היא ממקום של חסד

אברהם אבינו מגלה את בוראו, מתדבק בו בכך שהולך בדרךיו, אברהם אבינו נושא את בשורת האמונה בבורא העולם כדי להיטיב עם הבריות, אברהם אבינו מכניס אורחים כדי להיטיב עם הבריות, כל מה שאברהם אבינו עושה זה חסד, המניע של אברהם אבינו טהור לחלוטין, ללכת אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא. הנביא מיכה מגלה לנו את הנקדה הפנימית והאמתית של אברהם אבינו שזו היא מדת החסד, בודאי שאברהם אבינו היה גדול מבשרי האמונה בעולם, הוא גם היה גדול מכניסי האורחים בעולם, אבל מהיכן נבע כל זה? ממקום אחד, טהור ואמתי, "והלכת בדרךיו", ללכת בדרךיו ה' יתברך, זהו הדגל העקרי של אברהם אבינו, זה מה שהוא סמל. אברהם אבינו לא מכניס אורחים על מנת לגייס תומכים לדת החדשה של אמונה בבורא העולם, הוא מכניס אורחים על מנת ללכת בדרךיו השם ולהיטיב עם הבריות, אברהם אבינו מיטיב עם הבריות ברוחניות וגם בגשמיות, ותמיד מאותו מניע טהור ואמתי, ולכן הסמל שלו הוא "חסד לאברהם".

ישמעאל פרא אדם

דברי הסבא קדישא מרן החפץ חיים זי"ע

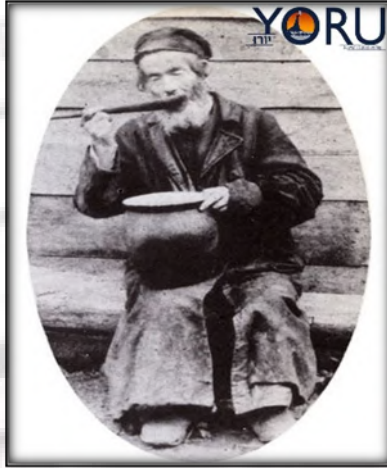
"ויאמר לה מלאך ה' הנך הרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל.. והוא יהיה פרא אדם.. (בראשית טז, יא-יב)

הרב שמעיה אליעזר דיכובסקי זצ"ל כותב בהקדמה לספרו "נאות דשא" (עמוד יט), וראיתי לצין בזוה אמרה אחת מה שאמר לי החסיד שבפנהנה, רבן של ישראל, פאר הדור, קדוש ישראל ורכבו מרן "החפץ חיים" זצ"ל בנושא הנ"ל, בחדא שאילתא דשאלנא מניה, והכי הוה עובדא. בתחלת שנת תרצ"ג התארגנה קבוצה של בני תורה מבני הישיבות לנסע לארץ ישראל, על מנת ללמד תורה שם, וגם אני הייתי בתוכם, אבל היות שהיו לי הרבה ספקות בדבר, כי ידעתי שהרבה מגדולי ישראל, וביחוד רבנו ראשי מתיבתא התנגדו בתקף לרעיון כזה שבני ישיבות יסעו לארץ ישראל אפלו על מנת ללמד תורה, באמרם כי עדין לא נוצרו התנאים שיוכלו ללמד תורה בארץ ישראל בשקידה גדולה כמו שלומדים תורה בישיבות בחוץ לארץ, ולכן אמרתי בלבי כי אל לי לבא לשאל כעת את דעת רבותי בזה, כי בודאי התשובה תהיה שלילית, וקנימתי בעצמי לנהג בדבר זה כמו שר' זירא הוה קמשתמיט מנה דרב יהודה דבעא למיסק לארץ ישראל, וכדאיתא בכתובות (ק"י) עין שם. ועל כן החלטתי לנסע לשאל בעצת צדיק הדור מרן החפץ חיים זצ"ל, וגם כדי לקבל את ברכתו לפני נסיעתי, לשם כך נסעתי לפני יום הפורים לישיבת "רדין" ושהייתי שם במחיצתו של אותו צדיק, וכידוע זה היה היום פפור האחרון של אותו צדיק, כי בשלהי שנה זו בחדש אלול, נתבקש לישיבה של מעלה, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

ולמרות חלשתו הגדולה, איסתייעא מלתא וזכיתי להתקבל על ידו למחרת יום הקדוש, וכשהרציתי דברי לפניו וספרתי לו שיש לי כעת הזדמנות טובה לעלות לארץ ישראל כבן ישיבה, אלא שיש לי כמה ספקות בדבר, ובראשונה החשש שמא לא אוכל ללמד בארץ ישראל בשקידה כל כך כפי ששוקדים בתורה בחוץ לארץ, ענה לי מיד במתק לשונו שלחשש זה אין מקום כלל, כי מדוע לא יוכלו ללמד תורה בשקידה גדולה, ואדרבה ארץ ישראל ודאי מסגלת יותר להתעסק בה בתורה [וכבריו משמע נמי במדרש רבה (בראשית טז) דאמר על האי קרא דכתיב "וזהב הארץ ההיא טוב, אלו דברי תורה שאין תורה כתורת ארץ ישראל, ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל, שם הבדלח ואבן השפה וגו' מקרא משנה ותלמוד תוספתא ואגדה"]. ובטרם שהספקתי להביע בפניו את שאר החששות שבלבי וביחוד החשש הגדול למצב הבטחוני שבארץ ישראל, בגלל בני ישמעאל המתנכלים לכל יהודי אשר יושב שם, כי רק כמה שנים חלפו מאז טבח חברון (שהיה בשלהי שנת תרפ"ט), ובזה הוכחה לעין כל טיבה של החיה הטורפת ששמה ישמעאל, שבפראות עצומה ובאכזריות גדולה התנפלו על בני הישיבה ולא חסו אפלו על נשים וטף, אבל הוא הקדימני בשאלה זו, ולא הייתי נצרך להעלות שאלה זו כלל, ומיד התחיל בדבר תורה, וקר אמר:

הנה התורה הקדושה אומרת על ישמעאל והוא יהיה פרא אדם, הלא ידוע כי התורה שלנו היא נצחית, ואם היא אומרת על ישמעאל והוא יהיה פרא אדם, הרי משמעותו שישמעאל ישאר לנצח פרא אדם, ואפלו יתאספו כל עמי התרבות שבעולם, וירצו לחנך את ישמעאל ולעשותו כבן תרבות, שלא יהיה פרא אדם, הלא ודאי לא יוכלו בשום אופן ולא יעלה בידם כלל, כי לא בן תרבות הוא, דהא התורה העידה עליו שיהיה פרא אדם, ויהיה פרושו גם לעתיד, לנצח. ואפלו אם ישכיל ישמעאל ללמד והיה למשל עורך דין וכדומה, אז יהיה עורך דין פרא אדם. ואם ישכיל להיות פרופסור, אז יהיה פרופסור פרא אדם. זאת אומרת כי הפראות שבו לא תסור ממנו לנצח. ונאנח ואמר אוי מי יודע מה הפרא אדם הזה עלול עוד לעשות לעם ישראל באחרית הימים, וסיום את שיחתו אתי ואמר לי, מכל מקום אין חשש זה צריך להיות עכוב לעלות לארץ ישראל, וברך אותי בברכת עלה לשלום, וה' יצליח דרכך, ונפרדתי ממנו לשלום.

אחרי הדברים האלו, שיצאו מפי צדיק, כבר לא קנן שום חשש בלבי, כי בפה קדשו הפיו רוח חיים בלבי, ומיד אחרי החגים הצטרפתי לקבוצת בני הישיבה שהתארגנה אז לעלות לארץ ישראל, ביוזמת ראש ישיבת בית יוסף בארץ ישראל שהוא נחשב כאחד מעמודי היראה והמוסר הרב הגאון והצדיק מרן הרב הלל ויטקינד שליט"א אשר סלל את הדרך עבור בני תורה אחרים שנהרו אחר כך למתיבתא דארץ ישראל. כשעליתי לארץ ישראל, הרציתי את דברי הסבא קדישא החפץ חיים זי"ע לפני ראש ישיבת עץ חיים דאז הגאון הגדול פאר הדור מרן ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל, אמר לי בזה הלשון: "מרגניתא כל כך טובה היתה בידך מאת הסבא קדישא, והעלמת אותה ממני עד עכשו".

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת לך לך

עֲזָרָה לְנִזְקָקִים

אדם שיש לו יותר ממה שהוא צריך לעצמו, צריך לחלק ממה שיש לו עם זה שאין לו.

ישנן מדינות שאדמתן מפיקה תוצרת גדולה מזו שהאכלוסייה שלהן יכולה לצרוך, ולכן הן מחשיבות את עצמן למעצמות כלכליות, ואינן מתענינות בכל אותן מדינות עניות המפיקות מעט מאוד מאדמתן.

אולם הם שוכחים, שבגלל העברה הזאת נהפכה העיר סדום, כך כתוב בתנ"ך, בנביא יחזקאל, "גאון שבעת לחם", סדום החשיבה את עצמה כמעצמה בגלל שהיתה שבעה מלחם, ולכן ישבה בשלוחה ולא רצתה לעזור לנזקקים ולעניים.

ספרו של החפץ חיים "אהבת חסד" הוא ההשתקפות של המדות הטובות הללו. לעזור לכל אדם בדבר שהוא זקוק לו. העולם היה הופך לגן עדן אמתי אם כל אחד היה לומד ומישם את הלמוד וההוראות של הספר המונומנטלי הענק הזה, שמבעבע ממנו טוב לב, אהבה והבנה לצרכים של כל אחד, קטן כגדול, ועני כעשיר.

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה ליב הכהן הלבברשטט) ©

"...וירא את כל כפר הירדן כי כלה משקה לפני שחת ה' את סדום ואת עמרה כגן ה' כארץ מצרים... ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד" (בראשית יג, י-יג). הנביא יחזקאל (טו, טז) עומד ומסביר מה היה העון הגדול של אנשי סדום: "הנה זה היה עון סדום אחותך, גאון שבעת לחם, ושלות השקט היה לה ולבנותיה, ויד עני ואביון לא החזיקה". המגיד מקמפון, רבי מאיר ליבוש בן רבי יחיאל מיכל וייזר המפרסם בכינויו המלבי"ם, מסביר את דברי הנביא: "הנה זה היה עון סדום אחותך" העון שעליהם היו ראוים לעונש היה על מצות שבין אדם לחברו, "מה שיד עני ואביון לא החזיקה", וזה היה עון סדום שהעון הוא מה שמעוה במזיד בעצת שכלו, כי לא עשו זה מפני הדחק, כי היה להם "גאון שבעת לחם", ולא מפני שלא היה להם שלום שאז יאצרו אוצרות בר ולחם ליום קרב ומלחמה וימי מצור, כי "שלות השקט היה לה", ובכל זאת "יד עני ואביון לא החזיקה", מפני שהיו להם נימוסים רעים ומשפטים בל יחיו בהם, שהיה הנימוס אצלם שלא להטיב עם דל וחסר לחם.

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת לך לך

רק ארץ ישראל כלה

בחרף שנת תרע"ח ספרו לחפץ חיים על "הצהרת בלפור", המכריזה על בית לעם היהודי בחלק קטן מארץ ישראל, ושזה עורר שמחה גדולה אצל היהודים. החפץ חיים הגיב ואמר, שלא זו בלבד שאין לשמח, אלא שצריך באמת לבכות. יש לנו הבטחה מהרבוננו של עולם בעצמו, "ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה", שארץ ישראל כלה תהיה שיכת לנו, וכאן שמחים בהצהרה מנור, על חלק מארץ ישראל. זאת אומרת שאנחנו חלילה לא מאמינים בהבטחה של הקדוש ברוך הוא. מסתפקים במועט.

וכאשר ספרו לו שכתב בעתון הודיע שהוא חוזה שארץ ישראל תהיה מדינה עצמאית כמו בולגריה, פרץ החפץ חיים בבכי, ואמר: "בשביל זה חכינו אלף שמונה מאות שנה? שפכנו נהרות של דם, עברנו כל כף הרבה גזרות, התפללנו במשך דורות רבים שיוציאו אותנו מהגלות, וכאן אנחנו מסתפקים במדינת כמו בולגריה; שכחנו לגמרי את ההבטחות של הנביאים שלנו על העתיד הגדול והמזהיר הצפוי לעמנו באחרית הימים".

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה ליב הכהן הלבברשטט) ©

"וה' אמר אל אברם... שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה. כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולזרעך עד עולם" (בראשית יג, יד-טו). רבי דוד קמחי "הרד"ק" מפרש: "כי את כל הארץ", אף על פי שהוא לא היה רואה אותה כולה, אמר לו שיראה לארבע רוחותיה, וכמו שהיא כולה על גבולותיה כן יתננה לו... "עד עולם", כי אף על פי שיגלו ממנה סופם לחזר אליה.

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת לך לך

האהבה לארץ ישראל

החפץ חיים לקח לו לחתן את הרב ר' אהרן הכהן ז"ל לפני כשבועים שנה (משנת תשי"ב), והוא התחייב לכלכל אותו למשך שנים אחדות, כפי המנהג שהיה בזמנו, אולם, הבהיר החפץ חיים מפרשות, שאם הוא, החפץ חיים, יחליט לעלות לארץ ישראל, לא יוכל חתנו למנע זאת ממנו.

כאשר נשא את אשתו השנייה, בתו של רב העיר לאפי, סכם גם אתה שאם הוא יחליט לעלות לארץ ישראל, עליה להצטרף אליו, וכאשר הוא התכוון לעלות לארץ ישראל בשנת תרפ"ז, חלתה לפתע אשתו, והוא נאלץ לדחות את הנסיעה. וכה ארע שמאחר יותר כבר לא היה יכול לנסע. והוא נפטר בראדן שבע שנים לאחר מכן, בשבוע של ערב ראש השנה תרצ"ג.

הוא אמר פעם על אותם אלו שנמצאים בארץ ישראל ומדברים סרה על ארץ ישראל, שזה בדיוק כמו שנכנסים אל המלך בתוך הארמון שלו ומקניטים אותו. כאשר אדם מדבר סרה במלך אפלו בעיר אחרת הרי זו עברה גדולה, אולם גדולה הרבה יותר היא העברה, כאשר נכנסים לתוך הארמון פנימה ושם מדברים בו סרה.

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה ליב הכהן הלבפשטט) ©

"קום התהלך בארץ לארקה ולרחבה כי לך אתננה" (בראשית יג, יז), מפרש רבנו בחיי: רצה הקדוש ברוך הוא, שיהיה אברהם מחזיק בארץ הקדושה, אשר יתן לו ולזרעו מעתה, ואמר שיתהלך בה לארקה ולרחבה, כאדם הנותן לחברו קרקע במתנה, ומראה לו מצריו, ואומר לו שיחזיק בה...

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת לך לך

לא מקבל מתנות

החפץ חיים לא קבל מתנות מאף אחד, למעט, כמובן, עבור הישיבה שלו. פעם אחת הגיע אדם עשיר מאמריקה, ורצה להשאיר סכום כסף משמעותי עבור הרבי. אבל החפץ חיים סרב ולא קבל.

הנדבן פנה אל החפץ חיים ושאל אותו: רבי, אתה הרי יהודי טוב, מדוע אינך לוקח פדיון? (בקהלות מסימות היה נהוג שנותנים לרבי סכום כסף המכנה "פדיון" בצרוף פתק - "קויטל" ובו בקשות לברכה).

על כך ענה לו החפץ חיים: "יהודי טוב הוא זה שנותן, לא זה שלוקח".

ולא רק מתנות לא היה החפץ חיים מקבל, הוא גם לא נתן לאף אחד לשרת אותו, או לעשות דבר מה עבורו. ואם מישהו עשה אי פעם משהו עבורו, היה החפץ חיים זוכר זאת תמיד, וממתין להזדמנות הראשונה בה יוכל להשיב לו טובה.

הוא גם הפיר טובה במיוחד לאותם אנשים שסיעו לו בעבודתו הצבורית, לחזק כבוד שמים. הוא היה דואג לבריאות שלהם, בכדי שהם יוכלו להתמיד בעבודתם. לכותב השורות הללו (רבי שמואל גריינימן זצ"ל) הורה החפץ חיים לנסע ברכבת רק במחלקה השנייה, כדי שיוכל לנוח טוב יותר, שהרי הוא צריך לעבד קשה לגייס משאבים למען החזקת התורה.

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה ליב הכהן הלבפשט) ©

"ויאמר אברם אל מלך סדם הרימתי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ. אם מחוט ועד שרוף נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם" (בראשית יד, כב-כג). כותב רבנו בחיי: הראה בזה אברהם כח נדיבותו שלא רצה להנות משלל המלכים ואפלו הדברים שאין להם דמים...